

ИНСОН РЕСУРСЛАРИНИ БОШҚАРИШДА СУНЪИЙ ИНТЕЛЕКТНИНГ ЎРНИ.

Д.Х.Мирсаидова.

*Ўзбекистон Республикаси Президенти
ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси*

Компьютер технологиялари маркази бош мутахассиси

Аннотация

Ушбу мақолада Мақолада сунъий интеллектнинг инсон ресурсларини бошқариш соҳасига ўсиб бораётган таъсири ўрганилади. У ёллаш, ўқитиш, ходимларни баҳолаш, ходимлар маълумотларини таҳлил қилиш ва мунтазам вазифаларни автоматлаштириш каби турли хил HR жараёнларида АИдан фойдаланишни ўрганади. Мақолада HR соҳасида сунъий интеллектдан фойдаланиш билан боғлиқ фойда ва муаммолар, шу жумладан ахлоқий муаммолар ва HR касбининг келажаги учун оқибатлари кўриб чиқилади.

Калит сўзлар:

Сунъий интеллект (АИ), инсон ресурслари, рақамли технологиялар, электрон ҳукумат, рақамли иқтисодиёт, таълим, маълумотлар базаси, автоматлаштириш.

Аннотация

Статья исследует возрастающее влияние искусственного интеллекта на сферу управления человеческими ресурсами. Она рассматривает применение ИИ в различных HR-процессах, таких как рекрутинг, обучение, оценка сотрудников, анализ данных о персонале, а также автоматизация рутинных задач. Статья анализирует как преимущества, так и вызовы, связанные с использованием ИИ в HR, включая вопросы этики и влияние на будущее профессии HR-менеджера.

Ключевые слова: Искусственный интеллект, человеческие ресурсы, цифровые технологии, электронное правительство, цифровая экономика, образование, базы данных, автоматизация.

Annotation

The article explores the growing influence of artificial intelligence on the field of human resource management. She examines the use of AI in various HR processes, such as recruiting, training, employee assessment, personnel data analysis, and automation of routine tasks. The article examines both the benefits and challenges associated with the use of AI in HR, including ethical issues and implications for the future of the HR profession.

Keywords: Artificial Intelligence (AI), Human Resources(HR), Digital Technology, e-Government, Digital Economy, Education, Database, Automation.

Шиддат билан ривожланиб бораётган ҳозирги даврда иқтисодий ривожланишнинг асосини инновациялар ташкил этади. Улар тараққиётнинг драйвери бўлиб, иқтисодий ўсиш бўйича янги технологиялар, маҳсулотлар ва хизматларни жорий этиш ҳосилдорликнинг ошишига, янги бозорлар ва иш ўринлари яратилишига, бизнес фойдасининг ошишига ва натижада ялпи ички маҳсулотнинг ўсишига олиб келади. Рақобатбардошликни юзага келтиради, инновациялар компанияларга ноёб маҳсулот ва хизматларни таклиф қилиш орқали бозорда ажралиб туришга имкон беради, бу уларнинг мавқеини мустаҳкамлайди ва инвестицияларни жалб қилишга ёрдам беради. Шу билан бирга турмуш даражасини ошириш: тиббиёт, таълим, транспорт, алоқа ва бошқа соҳаларнинг ривожланиши аҳоли турмуш сифатига бевосита таъсир қилади.

Ахборот технологиялари, интернет, мобил алоқа ва ижтимоий тармоқларнинг ривожланиши электрон тижорат, онлайн таълим ва телемедицина каби янги бизнес моделларининг пайдо бўлишига олиб келди. Биотехнологиялар эса ген муҳандислиги ва биотехнологиядаги ютуқлар тиббиёт, қишлоқ хўжалиги ва энергетикада янги имкониятлар очмоқда.

Шу қаторда робототехника ва сунъий интеллект ҳам катта аҳамиятга эга. Корхоналарни автоматлаштириш ва роботларни жорий этиш самарадорликни оширади ва харажатларни камайтиради ва сунъий интеллект маълумотларни таҳлил қилиш, қарорлар қабул қилиш ва янги маҳсулотларни ишлаб чиқиш учун хизмат қилади.

Сунъий интеллект (АИ) анъанавий бизнес моделларини янгилаб, инсон фаолиятининг турли соҳаларига кириб борган инсон ресурсларини бошқаришда асосий омилларидан бирига айланди. Инсон ресурсларини бошқаришда сунъий интеллектнинг асосий ролларидан бири бизнес жараёнларини автоматлаштиришдир. Машинани ўрганиш алгоритмлари катта ҳажмдаги маълумотларни одамларга қараганда тезроқ ва аниқроқ қайта ишлашга қодир. Бу ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш, логистикани оптималлаштириш, хизматлар сифатини яхшилаш ва харажатларни камайтиришга олиб келади.

Яна бир муҳим жиҳат - маълумотларни таҳлил қилиш. Сунъий интеллект компанияларга прогнозлар қилиш, бозор тенденцияларини аниқлаш ва истеъмолчилар учун мослаштирилган таклифларни яратиш орқали катта ҳажмдаги маълумотлардан қимматли тушунчаларни олишга ёрдам беради. Бунинг ёрдамида компаниялар бозордаги ўзгаришларга тезроқ жавоб беришлари ва ўз мижозларининг эҳтиёжларини яхшироқ тушунишлари мумкин.

Инсон ресурсларини бошқаришда сунъий интеллектнинг ўрни катта ва кўп қирралидир. У мунтазам вазифаларни автоматлаштириш, қимматли маълумотларни тақдим этиш ва жараёнларни оптималлаштириш орқали инсон ресурсларини бошқариш соҳасини ўзгартиради. У бизнес-жараёнларни ўзгартиради, маҳсулот ва хизматлар сифатини яхшилайти, маълумотлар ва кибермакон хавфсизлигини таъминлайди, рақамли трансформация даврида компаниялар ва бутун жамият ривожланиши учун янги имкониятлар очади.

Рақамли ривожланишнинг стратегик мақсадлари ва устувор йўналишларига “Рақамли Ўзбекистон – 2030” стратегиясида ҳам алоҳида эътибор қаратилган. Унга мувофиқ, рақамли иқтисодиётни ривожлантиришнинг устувор йўналишларидан бири: ишчи жойларни босқичма-босқич автоматлаштириш ҳамда ишлаб чиқариш жараёнларини роботлаштириш, шунингдек, сунъий интеллект технологияларини жорий этишдир. Унда:

- электрон давлат хизматлари улушини ошириш;
- электрон давлат хизматларига ишончни мустаҳкамлаш;
- аҳолининг давлат органлари билан хавфсиз ва осон ўзаро ҳамкорлик қилишини таъминлаш;
- давлат, бизнес ва аҳолининг эҳтиёжларига қараб, ҳисоблаш қувватини самарали тақсимлаш ва ундан фойдаланиш;
- дастурий маҳсулотларнинг экспорт ҳажмини кенгайтириш;
- аҳолининг рақамли иқтисодиёт ва электрон ҳукумат воситаларидан фойдаланиш кўникмаларини ривожлантириш каби стратегияларни амалга ошириш натижалари кутилмоқда.

Президентимизнинг 2021 йил 17 февралдаги “Сунъий интеллект технологияларини жадал жорий этиш учун шарт-шароитлар яратиш чоратадбирлари тўғрисида”ги қароридан бир қанча йўналишларда амалга ошириладиган сунъий интеллект технологияларини жорий этиш бўйича пилот лойиҳалар рўйхати тасдиқланган. Шунга асосан, Ўзбекистоннинг давлат органларида бир қанча сунъий интеллект технологияларидан фойдаланиб келинаётганлигини кўриш мумкин. Мисол учун, 2021-йилда Ўзбекистон Республикаси Ахборот технологиялари вазирлиги (ҳозирги Ўзбекистон Республикаси Рақамли технологиялар вазирлиги), “Алоқабанк” ва Ўзбекистон Ташқи иқтисодий алоқалар миллий банки Россиянинг “Сбер гуруҳи” (Сбербанк) билан сунъий интеллект технологияларини, хусусан, овозли биометрика, биометрик идентификация (Face-ID) асосида банк миқозларига call-марказлар орқали масофавий хизматлар кўрсатиш имконини беради. Шунингдек, кредит рисклари ва банк хизматлари сифатини таҳлил қилиш учун АИ технологияларидан фойдаланиш режалаштирилган эди.

Кейинчалик, 2022-йил 1-августдан давлат хизматларидан фойдаланишда мавжуд бўлган идентификациялаш тизими ва воситаларига кўшимча равишда жисмоний шахсларни аниқлашнинг Mobile-ID тизими жорий этилди. Шу йили иқтисодиёт тармоқлар шунингдек, давлат бошқарувида мамлакатимизнинг 15 та олий ўқув юртида АИни амалий қўллаш бўйича курс ва фанлар жорий этилди. Республикамиздаги йирик университетларда “Сунъий интеллект” йўналиши бўйича кадрлар тайёрлаш жараёнлари йўлга қўйилган.

2023-йилда эса, Ўзбекистон Республикаси Коррупцияга қарши курашиш агентлиги ва БААнинг “G42” (Presight) компанияси ўртасида рақамлаштириш ва сунъий интеллектни жорий этиш соҳасида ҳамкорлик қилишга қаратилган учрашув бўлиб ўтди. Ҳозирда агентлик давлат органларининг коррупцияга қарши фаолиятини баҳолаш имконини берувчи “e-antibody” ресурси ва сунъий интеллект ёрдамида ижтимоий тармоқлар мониторингини ўтказиш имконини берувчи платформа устида ишламоқда.

Шу билан бирга 2023-йилнинг ноябрь ойида Ўзбекистоннинг We Digital агентлиги маркетинг ва ижодкорлик соҳасидаги муаммоларни самарали ҳал қилиш учун сунъий интеллектни аудио, видео контент ва матнлар яратишда бирлаштирган сунъий интеллект лабораториясини ишга туширди. Унинг лойиҳаларидан бири ChatGPT асосида ишлаб чиқилган Uzbek Expert чатботи эди. “Uzbek Expert” ботнинг ўзига хослиги шундаки, у биринчи навбатда ўзбек тили билан ишлайдиган контент яратувчилар учун мўлжалланган.

Умуман олганда, ҳозирда инсон ресурсларини бошқариш жараёнида давлат идораларида сунъий интеллект алгоритмларидан фойдаланиш бир қатор муҳим фойда келтириши мумкин:

биринчиси, қарор қабул қилиш жараёнларини оптималлаштириш, АИ алгоритмлари катта ҳажмдаги маълумотларни қайта ишлай олади ва маълумотларни одамларга қараганда тезроқ таҳлил қилади. Бу объектив маълумотларга асосланган қарорлар қабул қилишни осонлаштиради;

иккинчиси, фуқароларга хизмат кўрсатишни яхшилаш, давлат органларида сунъий интеллектдан фойдаланиш фуқароларга хизмат кўрсатиш сифатини ошириши мумкин. Шу билан бирга жараёнларни автоматлаштириш фуқароларнинг мурожаатларига тезроқ ва аниқ жавоб бериш, мурожаатларини кўриб чиқиш ва зарур маълумотларни тақдим этиш имконини беради;

учинчиси, маълумотларни самарали бошқариш, давлат идоралари катта ҳажмдаги маълумотларни қайта ишлайди. АИдан фойдаланиш ушбу маълумотни самарали бошқариш, унинг хавфсизлигини таъминлаш ва яширин нақшлар ва тенденцияларни аниқлаш имконини беради;

тўртинчиси, бюрократияни қисқартириш, АИ ёрдамида тартибларни автоматлаштириш ва бизнес жараёнларини оптималлаштириш давлат

хизматчиларининг иш юкини камайтириши ва тартибларни соддалаштириши мумкин, бу эса бюрократияни камайтиришга ёрдам беради;

бешинчиси, киберхавфсизлик: АИ алгоритмлари киберхавфсизлик таҳдидларини аниқлаш, зарарли дастурларни аниқлаш ва давлат ахборот тизимлари хавфсизлигини яхшилаш учун ишлатилиши мумкин;

олтинчиси, прогнозлаш ва оптималлаштиришдир, АИ алгоритмларидан фойдаланиш тенденцияларни башорат қилиш, бюджет харажатларини оптималлаштириш, давлат органлари фаолиятини режалаштириш ва ресурсларни бошқаришни такомиллаштириш имконини беради.

Давлат органларида сунъий интеллект алгоритмларидан фойдаланиш кўрсатилаётган хизматлар самарадорлиги ва сифатини сезиларли даражада ошириш, бошқарув жараёнларини шаффоф ва самарали қилиш, шунингдек, ахборот хавфсизлиги ва ҳимояси даражасини ошириш имконини беради.

Лекин шу билан бирга, эътиборга олиш керак бўлган бир қанча муаммолар ҳам мавжуд.

Биринчидан, сунъий интеллект алгоритмларининг мураккаблиги уларнинг қандай ишлашини тушунишни қийинлаштиради, бу қарор қабул қилишда шаффофлик ва жавобгарлик билан боғлиқ муаммоларни келтириб чиқаради. АИ алгоритмлари улар қабул қиладиган қарорларга ишончни таъминлаш учун шаффоф ва тушунарли бўлиши муҳимдир.

Иккинчидан эса, сунъий интеллектдан фойдаланиш катта ҳажмдаги шахсий маълумотларни қайта ишлашни талаб қилади, бу эса маълумотлар махфийлиги ва хавфсизлиги билан боғлиқ хавотирларни келтириб чиқаради. Шахсий маълумотларнинг ҳимоясини таъминлаш ва фуқароларнинг шахсий ҳаётининг мумкин бўлган бузилишининг олдини олиш керак.

Шу билан бирга, мавжуд қонунчилик базаси ҳар доим ҳам сунъий интеллектдан фойдаланишнинг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олмайди, бу эса ҳуқуқий ноаниқликни келтириб чиқаради. Давлат секторида сунъий интеллектдан фойдаланишни тартибга солувчи янги қонунлар ва қоидаларни ишлаб чиқиш керак.

Яна бир муҳим жихат сунъий интеллектни қабул қилиш ишини йўқотишдан қўрқадиган ёки янги технологияларни қабул қилишни истамайдиган ходимларнинг қаршилигига дуч келиши мумкин.

Муаммоларни ечими сифатида қуйидагиларни келтиришимиз мумкин:

- Сунъий интеллектдан фойдаланишнинг ахлоқий меъёрлари ва тамойилларини ишлаб чиқиш;
- Сунъий интеллект алгоритмларининг шаффофлиги ва жавобгарлигини ошириш;
- Маълумотлар хавфсизлиги ва махфийлигини таъминлаш;

- Ахборот технологиялари инфратузилмасини ривожлантириш ва кадрлар тайёрлашга ва қайта тайёрлашга инвестициялар;
- Қонунчилик базасини такомиллаштириш;
- Илмий ва таълим муассасалари билан ҳамкорлик;
- Эҳтиёж ва имкониятларни ҳисобга олган ҳолда сунъий интелектни босқичма-босқич жорий этиш.

Хулоса қилиб айтганда, инсон ресурсларини бошқаришда сунъий интелектни жорий этиш комплекс ёндашувни талаб қилувчи мураккаб жараёндр. Ахлоқий, техник, ташкилий ва ҳуқуқий жиҳатларни ҳисобга олган ҳолда, АИ салоҳиятидан давлат хизматлари самарадорлиги ва сифатини ошириш, шу билан бирга хавф ва салбий оқибатларни минималлаштириш учун фойдаланиш мумкин. Тўғри қўлланилганда, сунъий интелект инсон ресурсларини бошқаришни яхшилаш ва янада қизиқарли иш муҳитини яратиш учун қимматли восита бўлиши мумкин.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Гулямов, С.С., Шермухамедов, А.Т., Мухитдинова, М.Х. (2022). Развитие искусственного интеллекта в Узбекистане. Назарий ва амалий тадқиқотлар халқаро журнали.
2. Г.Расулов (2018) Ўзбекистонда инновацион ривожланишнинг ҳуқуқий асослари. E-journal.uz Электрон илмий журнали.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Рақамли Ўзбекистон — 2030» стратегиясини тасдиқлаш ва уни самарали амалга ошириш чоратадбирлари тўғрисида» ги 05.10.2020 йил, ПФ-6079 Фармони.
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Сунъий интелект технологияларини жадал жорий этиш учун шарт-шароитлар яратиш чоратадбирлари тўғрисида”ги 17.02.2021 ПҚ-4996 Қарори

Фойдаланилган интернет сайтлар:

1. <https://infocom.uz/>
2. www.lex.uz